

“Tramp marşrutu” Zəngəzur dəhlizidir – “Dünyanın kəsişməsi” yox!

“İndi buradan Zəngilana gedəcəksiniz 20 dəqiqəyə. Buradan da Zəngəzur dəhlizi keçəcək. Böyük ticarət yolu olacaq”. Bu fikri cənab İlham Əliyev oktyabrın 28-də Cəbrayıl rayonunun Horovlu kəndinin sakinləri ilə görüşü zamanı səsləndirib. Dövlətimizin başçısı Qarabağın, Şərqi Zəngəzurun ən inkişaf etmiş bölgələrdən biri olacağını vurğulayıb. Özü də “nəinki Azərbaycanda, dünya miqyasında”.

Göründüyü kimi, Zəngəzur dəhlizi məntiqi Azərbaycanın siyasi gündəmindədir. O gündəmdə ki, onu Prezident İlham Əliyev 44 günlük müharibədən sonra formalaşdırıb. Zəngəzur dəhlizinin təmsalında Naxçıvana maneəsiz yol, o cümlədən həmin dəhlizin böyük Orta Dəhliz konteksti Azərbaycanın təkcə müharibə qalibi kimi qazandığı böyük mükafat yox, eyni zamanda, tarixi ədalətin bərpasıdır. Ermənistanın isə xüsusən ötən üç ildə təbliğ etdiyi “Dünyanın kəsişməsi” ideyası var. O ideya rəsmi İrəvan tərəfindən məhz Zəngəzur dəhlizinə qarşı irəli sürülmüşdü.

Bəli, baş nazir Nikol Paşinyanın zaman-zaman gündəmə gətirdiyi və təfərrüatlarını açıqladığı “Dünyanın kəsişməsi”

regional kommunikasiyaların açılmasının Ermənistan prioritetini rəhbər tutmuşdu. Paşinyan bu məntiqə regional kommunikasiyaların açılması təsəvvüründə Laçın–Kornidzor–Marqara istiqaməti üzərində dayanmışdı. Plana görə, beynəlxalq yüklər Laçından keçərək, Ermənistanın Kornidzoruna daxil olmalı, oradan isə Türkiyə ilə sərhəddəki Marqaraya daşınmalı idi. Yəni Ermənistanın prioritetində hazırda “Tramp marşrutu” kimi beynəlxalq siyasi ad qazanmış Zəngəzur dəhlizinin (TRIPP) Azərbaycan təsəvvüründən tam uzaqlıq olmuşdu.

Ona görə də Ermənistan xarici işlər naziri Ararat Mirzoyanın iki gün əvvəl xarici jurnalistlər və ekspertlər qarşısın-

da çıxış edərkən, ölkəsinin son zamanlar haqqında danışılmayan “Dünyanın kəsişməsi” layihəsindən söz açması və layihə ilə “Tramp marşrutu” arasında əlaqə axartması mənasızdır. Amma Mirzoyanın dediklərində mənalı məqamlar istisna deyil. Məsələn, o bildirib ki, bu il avqustun 8-də Vaşinqtonda əldə edilmiş razılıq (Azərbaycan və Ermənistan arasında ABŞ Prezidenti Donald Trampın şahid imzası ilə ərsəyə gəlmiş Birgə Bəyannamə - red.), Ermənistan və Azərbaycan arasında sülh sazişinin parafanması və kommunikasiyaların blokdan çıxarılması Cənubi Qafqazın, ümumən bütün regionun sabitliyi və inkişafı baxımından vacibdir. Yəni erməni XİN rəhbəri ölkəsinin sülhə sadıqlığını dilə gətirir və bunu mühüm xarici siyasət prioriteti olaraq vurğulayır.

Əslində, demək olmaz ki, Mirzoyanın “Dünyanın kəsişməsi” layihəsi xüsusunda açıqladığı fikir tam neqativdir. Hər halda, erməni iqtidarı “Tramp marşrutu”nu bu layihə ilə əlaqələndirməklə ölkənin daxili

Görəsən, Ararat Mirzoyan nə danışır?

ictimai rəyinə hesablanmış gedışlər etməkdə sərbəstdir. Problemlə məqam onda ki, Ermənistan rəhbərliyi, o cümlədən baş nazir N.Paşinyan bütün beynəlxalq platformalarda Zəngəzur dəhlizi ifadəsinə qarşı çıxır, onu Vaşinqton razılaşmasına zidd məqam kimi vurğulayır. Nikolun, hətta, Avropa Şurası Parlament Assambleyasında bir müddət əvvəlki çıxışında bu mövzuda dramatik təsir bağışlayan fikirlər səsləndirdiyi də məlumdur. Nəzərə alsaq ki, “Dünyanın kəsişməsi” Azərbaycanın Zəngəzur dəhlizi ideyasına qarşı ortaya atılmışdı, o zaman indi Mirzoyanın ondan danışması nə deməkdir? İrəvan Bakıya qarşımı çıxır? Prinsip etibarilə Azərbaycan tərəfi bu ifadənin Vaşinqton razılaşmasına zidd mahiyyət daşıdığını bildirə bilər. Amma bildirmir. Paşinyanın komandası erməni cəmiyyətinə reallıqları fərqli tərzdə təqdim etmək istəyirsə, bu onun öz işidir.

Əsl reallıq isə budur ki, birincisi, regional kommunikasiyaların açılması heç də “Dünyanın kəsişməsi” ideyasına əsaslanmır. Yuxarıda həmin ideyanın, əslində, nəyi nəzərdə tutduğunu diqqətə çatdırdıq. Əlavə edək ki, Paşinyanın zamanında səsləndirdiyi fikrə görə, “Dünyanın kəsişməsi” mahiyyətə Naxçıvanla yalnız dəmir yolu əlaqəsini rəhbər tuturdu ki, o da müəyyən şərt daxilində. Şərt belə idi: Azərbaycanın əsas hissəsindən Naxçıvana qatarlar hərəkət edirdisə, Ermənistanın Mehri rayonundan ölkənin digər bölgəsi olan Yerasxa da qatarlar maneəsiz şəkildə Naxçıvandan keçməklə getməli idi. Diqqətə çatdırdığımız Laçın–Kornidzor–Marqara xəttini əsas götürən Paşinyan Naxçıvan istiqamətində avtomobil yolu məsələsini, ümumiyyətlə, yada salmırdı. Halbuki, onun üzərində dayandığı xətt regional kommunikasiyaların, loru dildə

desək, dağa-daşa salınması, vaxt itkisi idi. İkincisi, “Tramp marşrutu”nun məğzini elə Zəngəzur dəhlizi təşkil edir və bunu Prezident İlham Əliyev Səudiyyə Ərəbistanının “Əl-Ərəbiyyə” telekanalına müsahibəsində bildirmişdi. Dövlətimizin başçısı demişdi ki, Prezident Donald Tramp Zəngəzur dəhlizinə öz adını verdikdən sonra layihənin yaxın zamanda reallaşacağına ümid edir. Ölkəmizin lideri müsahibəsində, həmçinin təfərrüatları da açıqlamışdı. “Fiziki infrastrukturun, yəni dəmir yolunun tikintisi uzun vaxt tələb etməməlidir, çünki məsafə cəmi 42 kilometrdir”, – deyən İlham Əliyev Zəngəzur dəhlizi sayəsində Ermənistanın nəqliyyatdan tranzit haqqı əldə edəcəyini dilə gətirmişdi. Deməli, məsələ həm də ondadır ki, Ermənistana mənfəət gətirəcək heç də “Dünyanın kəsişməsi” ideyası deyil, məhz Zəngəzur dəhlizidir. Sonda onu da deyək ki, rəsmi İrəvan Zəngəzur dəhlizi ilə bağlı səhvə lap əvvəldən yol vermişdi. 44 günlük müharibənin yekunlarını təsdiqləyən 10 noyabr 2020-ci il tarixli üçtərəfli Bəyanatın Naxçıvana maneəsiz yol məntiqi olduğu halda, Paşinyan və komandası Prezident İlham Əliyevin beynəlxalq siyasi terminalogiyaya Zəngəzur dəhlizi olaraq qazandırdığı həmin məntiqi Ermənistanın ərazi bütövlüyünə və suverenliyinə qəsd kimi qiymətləndirmişdi. Halbuki, belə olmaya bilərdi. Rəsmi İrəvana, sadəcə, üçtərəfli Bəyanatla üzərinə düşən öhdəliyi yerinə yetirmək qalmışdı. Yetirmədi və bu il avqustun 8-də Vaşinqtonda imzalanmış Birgə Bəyannamə, faktiki olaraq, beş il əvvəlki öhdəliyi yenilədi. Sözümlər ondadır ki, yenilənmədən “Dünyanın kəsişməsi” adlı nə isə yoxdur və ola bilməz.

Ə.CAHANGİROĞLU
XQ